

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТУ КРИМІНАЛІСТИКИ ЯК НАУКИ

К.Ю. Герман,

*студентка 2 курсу юридичного
факультету Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна*

Предметом будь-якої науки є властивості та відносини навколишнього світу, виокремлені в процесі практики і перетворені на об'єкт дослідження для розкриття їхніх специфічних закономірностей.

Поняття предмета науки є динамічним явищем яке постійно розвивається, чим і відображає її становище на кожному періоді існування. Криміналістика також не є виключенням, оскільки визначення предмету цієї науки значно змінилося з моменту її виникнення, порівняно з тим визначенням, яке є найбільш сприйнятливим на сьогоднішній день.

В історії криміналістики виокремлюють три основні етапи:

1. Етап емпіричного розвитку знань – у цей період формуються підстави для визначення предмета цієї науки (з часу виникнення криміналістики до середини 30-х рр. XX ст.).
2. Етап формування поняття предмета криміналістики та створення окремих криміналістичних теорій. (30 – 40-і рр.).
3. Етап формування загальної теорії криміналістики. Саме цей час пов'язаний з плюралізмом поглядів на предмет криміналістики (середина 60-х рр. і донині).

Родоначальник науки криміналістики, Г. Гросс у своїй фундаментальній праці «Посібник для судових слідчих як система криміналістики» (1898р.) визначив предмет криміналістики так: «Криміналістика за своєю природою починається лише там, де встановлюють, у який саме спосіб вчинюються злочини. Як досліджувати ці способи та розкривати їх, якими були мотиви вчинення такого, які завдання ставилися – про все це нам не говорить ані кримінальне право, ані процес. Це становить предмет криміналістики».

Згодом зазначене визначення починають доповнювати різні вчені. Так, наприклад, С.М. Трегубов вважав, що предметом криміналістики є застосування методів природничих наук і технічних знань розслідування злочинів і встановлення особи злочинця (1915р.). Як бачимо, у цьому визначенні головна увага звертається лише на технічний аспект.

Криміналіст І.М. Якимов, окрім технічного аспекту також звернув увагу на дослідження особи злочинця. Він говорив, що предмет криміналістики – це вивчення найдоцільніших способів і прийомів застосування методів

природничих, медичних і технічних наук для розслідування злочинів і вивчення фізичного та морального обличчя злочинця» (1925р.).

Згодом, поряд з думкою вчених, які вважали криміналістику лише технічною наукою, з'являються й інші погляди, де також приділяється увага її тактиці та методиці. Так, С.М. Потапов, відомий вітчизняний криміналіст, писав, що «криміналістика – це система наукових, технічних і тактичних методів розкриття злочинів, система, яка охоплює водночас методику розслідування окремих видів злочинів, так звану окрему методику» (1946р.).

Такі жваві дискусії тримали до 1955 року, коли С.П. Митричев заявив, що криміналістика – це юридична наука, що вивчає технічні засоби, тактичні прийоми та методи, що застосовуються для виконання передбачених кримінально-процесуальним законом дій судових і слідчих органів щодо виявлення і збирання, фіксації і дослідження доказів з метою розслідування злочинів. Таким визначенням користуються й дотепер деякі школи та вчені (І.Ф. Крилов, І.Ф. Пантелєєв, М.О. Селиванов та ін.).

Своє бачення предмета криміналістики запропонував Р.С.Белкін, визначивши, що «Криміналістик – це наука про закономірності виникнення, збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, а також засоби та методи судового дослідження і запобігання злочинам, які ґрунтуються на вивченні цих закономірностей»(1967р.). Невдовзі Р.С. Белкін уточнив своє визначення, додавши, що елементом предмета криміналістики є також механізм злочину.

Звичайно були й інші спроби щодо визначення предмету криміналістики, але одні з них охоплювали лише деякі сторони предмету, недоліком інших було те, що вони занадто громіздкі. Тому, на даному етапі розвитку криміналістики найбільш вдалим вважається визначення, яке дав Р.С. Белкін.

Таким чином, слід зазначити, що кожне з наведених понять предмету криміналістики є правильним, однак всі вони відображають розуміння

предмету науки на конкретний період її розвитку. За своєю природою криміналістика – юридична наука. Такий погляд сформувався в 1952-1955 роках і з часом став пануючим в правовій науці. Зміст цієї концепції та її обґрунтування полягали в наступних тезах:

- Криміналістика – правова наука, тому що її предмет і об’єкт пізнання знаходиться в сфері правових явищ.
- Криміналістика – правова наука, тому що її службова функція, її завдання належать правовій сфері діяльності державних органів, правових процесів розслідування і судового розгляду.
- Всі рекомендації криміналістики мають правовий характер і ґрунтуються на законі.
- Головним джерелом криміналістики виступає право.
- Багато з наукових рекомендацій криміналістики упроваджуються в зміст правових норм.
- Історично криміналістика зародилася в рамках саме правової – кримінально-процесуальної науки.

Література:

1. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2008. – 588с.
2. Шеремет А.П. Криміналістика: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 472с.
3. Юридична енциклопедія: В 6т./Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл», 2001. Т.3: К – М. – 2001. – 792с.
4. Аверьянова Т.В., Белкин Р.С., Корухов Ю.Г., Россинская Е.Р. Криминалистика: Ученик для вузов / Под ред. Р.С. Белкина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство НОРМА, 2003. – 992с.
5. Пилипова А.Г. Криминалистика: Учебник. – М.: Высшее образование, 2006. – 441с.

Науковий керівник: М.В. Даньшин